

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 933 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
С.С. Исмаилов	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Kursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран	69
Буранова Лола Вахобовна	
Мамлакатimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Hakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari.....	132
Ziyadullayev G'ayrat Umidulla o'g'li	
Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari	138
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari.....	148
Jumanazarova Z.K.	
Xalqaro savdning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri	154
Rashidov Bekzod Ulug'bek o'g'li, Isayev Laziz Baxtiyorovich	
Oliygochlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo'llari	158
Adizov Sanjar Rashidovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash asosida aholi kambag'allik darajasini qisqartirish	165
Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li, Xoliyova Shoxista Qahramon qizi	
Концептуальная основа маркетинга в социальных сетях в туризме.....	174
Касимова Зилова Гуламиддиновна	
O'zbekistonda don mahsulotlari klasterlarida ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatini rivojlantirish	182
Alimov G'ayratjon Abduraxmon o'g'li	
Актуальные проблемы и пути решения приватизации государственного имущества в узбекистане	186
Шахзод Сайдуллаев	
Ttijorat bank daromadlaridagi risklarni baholash va boshqarishni takomillashtirish	192
Ahmedov Komron Muhammadaliyevich	
Sanoat korxonalarini iqtisodiy salohiyatini oshirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	196
Quyjanov Xurshid Abdullayevich	
Tashkilotning moliyaviy natijalarini hisobga olishda auditni takomillashtirish masalalari	200
Bakayev Xurshid Maxmudovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi o'rni va ahamiyati.....	206
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Анализ международного опыта в сфере тепличного овощеводства	214
Нурутдинова Зухра Алишеровна	
Hududda turizm xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalarining mohiyati	220
Madaminova Sanobar Askarovna	
Hududning iqtisodiy o'sishini "yashil" iqtisodiyot asosida shakllantirishning nazariy asoslari.....	226
Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li	
Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi faoliyati tahlili.....	230
Umurzakova Mo'tabarxon Nodir qizi	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarining boshqarish tizimini takomillashtirish.....	234
Uzakova Umida Ruziyevna	
O'zbekistonda turistik majmualarni boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari va yondashuvlarining metodologik jihatlar.....	241
Xomidov Qaxxorali Qurbonali o'g'li	
Aktiv va reaktiv quvvatlari tushunchasi va ularni soliqqa tortishdagi mavjud muammolar	247
Boykabilov Bahodir Mustafayevich	

Kichik sanoat zonalari korxona va mahsulotlar raqobatbardoshligini baholashga uslubiy yondashuv	251
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Investitsion jozibadorlikni baholashning uslubiy jihatlari	255
N.N.Zikrillayev	
Hududlarda turizm tarmoqlari infratuzilmasi va uni rivojlantirishni boshqarishning metodologik jihatlari	263
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
The connection of legal protection of geographical indications and state's economic growth	268
Almosova Shahnoza Sobirovna	
Kichik biznesning integratsiyalashuv mexanizmlarini shakllantirish	273
Israilov Rustam Ibragimovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarida biznes jarayonlarni samarali boshqarishning nazariy asoslari va o'ziga xos xususiyatlari	277
D.D. Suvanova	
Оптимизация маркетинговой деятельности вузов узбекистана для привлечения абитуриентов	283
Шамшиева Наргизахон Носирхужа кизи	
Davlat budjetidan aholini uy-joy bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari	290
Xannarov Komiljon Karimovich	
Tijorat banklarida transformatsiyalashuv jarayonlarining tahlili	296
Yoqubov Murodjon Valibekovich	
Роль инновационных инфраструктур в обеспечении конкурентоспособности промышленных предприятий	302
Каримов Хожакбар Махамаджон угли	
O'zbekiston qishloq xo'jaligida Osiyocha ishlab chiqarish usuliga asos solinishi	306
Abdulla Abduqodirov	
Kichik biznes korxonalari ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilish yo'llari	312
Nasrullayev Feruz Furqatovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy adolat – barqaror rivojlanish kafolati	318
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
“Istiqlol” memhonxonasi reklama faoliyati tahlili	322
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda asosiy belgilovchi omillar	328
Xaydarov Xurshidbek Latipjonovich	
Enhancing Industrial Efficiency through Integrative Sustainability Approaches	334
Kholmukhamedova Feruza	
Современные способы получения нефтяных битумов	338
Юлдашев Норбек Худайназарович, Махмудов Мухтор Жамолович, Комолов Руслан Илхомбекович	
O'zbekistonda agrobiznes orqali hududlarni rivojlantirish masalalari	342
Islomov Jamshed Davronovich	
Зарубежный опыт трансформации железнодорожной транспортной системы	347
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat xususiy sherikligini tashkil etishning mintaqaviy xususiyatlari	351
Qurbanov Jumanazar Omonovich	
Savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish hamda hisob siyosatini shakllantirish	354
Uzakov Utkir Abdusattarovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	357
Gulbayeva Feruza Islamovna	

Ta'lim muassasalarida namunaviy shtat, jadvallarni tuzish tartiblarini takomillashtirish	364
Ortiqov Xamroqul Abdumajidovich, Boliyev Bahromjon Rustam o'g'li	
Mamlakatimizda turizm sohasini istiqbolda rivojlantirishga ta'sir etuvchi ekzogen omillar tahlili	369
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining masofaviy va boshqa xizmatlar bozorida raqobatni rivojlantirish masalalari.....	378
Ortiqov Oybek Abdullayevich	
Transport infratuzilmasining xususiyatlari.....	390
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Asosiy vositalarni xalqaro standartlar asosida hisobga olish tartibi	394
Shermamatov Sirojiddin Xaydarovich	
Logistika jarayonlarida raqamli yechimlar.....	399
Yarashova Vasila Kamalovna, Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
To'g'ridan to'g'ri sug'urta qilish operatsiyalari bo'yicha daromadlarning hisobini takomillashtirish.....	403
Abdusaidov S.J.	
Venchur kapitali: kelib chiqish tarixi va ilg'or horijiy tajribalar.....	409
Do'stov Firuz Ilxomovich	
Анализ статистического исследования рынка паломнического туризма в республике узбекистан	414
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	
Структурно-функциональный анализ гастрономического туризма в республике узбекистан	420
Салиева Екатерина Сергеевна	
Вопросы привлечения внешнего финансирования металлургических предприятий в узбекистане.....	427
Татьяна Будей	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishning afzalliklari	431
Khusanov Nodirbek Djumanazarovich	
Innovatsion g'oyalar va yangi ilmiy ishlanmalar asosida innovatsion mahsulotlar yaratishning boshqaruv tizimi samaradorligini oshirish yo'llari.....	437
Daliyev Xusan Xojakbarovich	
Macroeconomic factors in the development of the banking performance	442
Mamadiyorova Madina Nuriddin kizi, Dr.Susanti Kurniawati, X.S.Umarov	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	449
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Ecological sustainability and trade: economic and environmental implications of uzbekistan's accession to the WTO	453
Mironshokh Sattarov, Denny Andriana, Sirojiddin Yangiboyev	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishni o'ziga xos tendensiyalari.....	458
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortishning ilmiy – nazariy asoslari.....	468
Davletov Po'lat Torabayevich	
Ekoshahar tashkil etishda "yashil" belbog' hamda "yashil" makonning o'rni	476
Karimova Muqaddas Zabixullayevna	
Необходимость изучения механизма управления социально-трудовыми отношениями при переходе республики узбекистан на "зеленую" экономику.....	479
Раматов Зафарбек Жуманиязович	

Klasterlarning rivojlanish tarixi, ularning o'ziga xos xususiyatlari va raqobatbardoshlikdagi o'rni.....	482
Sherkulov Shohruh Erkin o'g'li	
Soliqlarni raqamlashtirish: QQS ning muammo va istiqbollari	486
Abdulxayeva Shahnoza Muhammadiyevna	
Dehqon va tomorqa xo'jaliklarida sug'oriladigan yerlarning unumdorligini oshirish yo'llari.....	492
Xo'jageldiev Chorshanbi Pardayevich	
Topical issues of analytical support for financial resources management of business entities in modern conditions	498
Jiyanova Nargiza Esanboyevna	
Исследование цифровой валюты центрального банка как новой формы денег	506
Якубова Шамшинур Шуҳратовна	
Структуризация прибыли предприятия, факторы формирования и выявление резервов её повышения.....	513
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Xorijiy mamlakatlarda oilaviy migratsiya masalalari.....	517
Kadirova Zulayho Abduhalimovna, Gaziyeva Sulxiya Saidmashrafvna	
Ta'limda innovatsion tadbirkorlikning tarixiy rivojlanishini asosiy bosqichlari.....	522
Madaminova Xusnidaxon Shuxratovna	
Integratsiya jarayonida bog'dorchilikda klasterlarni barpo qilishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar va tarkibiy o'zgarishlarga ta'siri	526
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Banklarning moliyaviy xavfsizligi va uning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri.....	532
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Qishloq xo'jaligida pillachilik biznesini rivojlantirish istiqbollarini belgilash jarayonini ekonometrik modellash tirish.....	535
Turgunov Odilbek Maripovich	
Zamonaviy pul-kredit siyosatining iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi rolini baholash	542
Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich	
The unique characteristics of governance systems in various countries: a comparative analysis.....	549
Bozorboev Otamurod Nurmuxammad ugli, Denny Andriana, Usmanov Bunyod	
GREEN ECONOMY AND GREEN CHEMISTRY: principles, priorities, advantages and it's impact to the future.....	553
Fozilova Firangiza Komilovna, Zokirova Ferangiz Zafarovna	
Kichik biznesda yoshlar tadbirkorligini shakllantirish va rivojlantirishning mohiyati va ahamiyati.....	557
Karimova Mavjuda Boxodirovna	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	562
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
Temir yo'l transportida yuk tashish samaradorligining iqtisodiy negizi tushunchasi va xususiyati.....	568
Shukurova Sultana Said Sultanovna	
Tashqi savdo va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro aloqalarining hozirgi holati va tendensiyasi.....	572
Hayitova Nigora Ilxomovna	
Mamlakat tashqi qarzini boshqarishning samarali yo'llari	576
Choriyev Fazliddin Ishkuvatovich	
A comparative analysis of investment risk management in the non-profit sector	583
Rakhimov Shoxrux Abduqaxxor O'g'li, Muhamad Arief Ramdhany	
Роль налога на доходы физических лиц в формировании бюджета узбекистана.....	587
Наврузова Фароғатхон	

Принцип работы электронных денег в форме электронных кошельков в банковском секторе	592
Ширинова Шохсанам Собир кизи	
Дальнейшее повышение эффективности деятельности постов удаленного электронного декларирования путем преобразования их структуры и алгоритма взаимодействия	598
Вахидова Феруза Алимовна	
Ishbilarmonlik muhitining mohiyati hamda uni baholashning zamonaviy usullari	603
Majidov Faxriddin Abdurazzok o'g'li	
Davlat moliyaviy siyosatining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	609
Jabborova Dilafruz Sodiq qizi	
Mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida kichik biznes subyektlari faoliyatining ahamiyati	614
Ismoilov Narimonjon No'monjon o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	619
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
Telekommunikatsiya sanoatining rivojlanish tendensiyalari	625
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
O'zbekistonda xizmatlar sohasi va uning amaldagi holati tahlili	631
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning atrof-muhitni yaxshilash va iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashish munosabatlari tahlili	637
Raximova Mohinur Dilshod qizi	
OTMlarining ta'lim faoliyatini boshqarish jarayonida qo'llaniladigan innovatsion shakl va metodlar	645
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsiya loyihalari samaradorligini baholashda moliyaviy modellashtirishning muhim jihatlari	651
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich, Zokirova Feruza Farxod qizi	
Internal factors influencing the competitiveness of the textile industry	657
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Mamlakatimiz tijorat banklari aktivlari samaradorligini baholash dolzarbligi	662
Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich, Baltabaev Maxmud Toshpo'latovich	
Xalqaro bozordagi eng katta birlashish va sotib olish (m&a) opertsiyalari bo'yicha tahlili	667
Ahamdjonov Abdulloh Ahadjon o'g'li	
The impact of markets for innovative banking products on the economy	675
Abdurakhimova Dilara Karimovna	
Increasing the effectiveness of using marketing tools in public transport	686
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, G'iyosidinov Boburbek Baxtiyor o'g'li, Wang Cheng	
E-commerce strategies for global market expansion	694
Allanazarova Dilnoza, Gulnora Abdurakhmanova, Vanessa Gaffar	
Chinese commercial banks experience in asset diversification	704
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Issues of greening the economy in ensuring sustainable economic growth	708
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
“Риск-ориентированный надзор в банковском секторе узбекистана: актуальные практики и вызовы”	712
Суюнов Жасур Бозорович	
Рейтинг устойчивости субъектов предпринимательства: некоторые теоретические и практические аспекты	715
Исроилов Баходир Ибрагимович, Ibragimov Boburshoh Boxodir ugli	

Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish amaliyotini takomillashtirish yo'llari.....	718
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
O'zbekistonda moliyaviy razvedka xizmati faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	725
Abdug'aniyev Uchqun Habibulla o'g'li, G'aniyev Samariddin Murodullo o'g'li	
Передовые методы сбора данных для точных маркетинговых исследований	730
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Budjet tashkilotlarida ichki auditni tashkil etish va uning uslubiyotini takomillashtirish.....	733
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalangan holda logistikaning nazariy va uslubiy asoslari.....	740
Mirzanova Nozima Maratovna	
Tijorat banklarining transformatsiyalash jarayonlarini masofaviy bank xizmat turlari orqali rivojlantirish	744
Farmanova O'g'iloy Aliqul qizi	
Budjet daromadlarini shakllantirishning xorij tajribasi	748
Saipnazarov Shaylavbek Aktamovich	
Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar – o'zbekistonni yanada rivojlantirish strategiyasining tarbiyaviy omili.....	753
Gulxayo Samandarova Abdulkarim qizi	
Potential of vineyard tourism in Cappadocia region	761
Xashimova Shaxnoza Shuxrat qizi	
Aloqa xizmatlarini ko'rsatishning bugungi muammo va yechimlari.....	767
Shirinova Gulnoza Xudoyor qizi	
Mamlakatlarga xos xatarlarni baholash metodologiyalari tahlili	771
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Tijorat banklarida faktoring operatsiyalariga ta'sir qiluvchi omillarning empirik tahlili	779
Usmonov Farrux Farxodovich	
A Comprehensive Analysis between Entrepreneurship and Unemployment in Uzbekistan.....	787
Shomurodov Tokhir Boymurod ugli, Rakhmonov Bekzod Sharibjon ugli, Kuziyeva Gulnoza Rashidovna	
English language competency as a catalyst for promoting sustainable development education in economics programs	792
Askarova Feruza Abdullaevna	
O'zbekiston misolida inson kapitali va tadqiqotlar boshqaruvini tadqiq qilish.....	798
Abdullayev Baxodir	
The role of insurance enterprises in securing global maritime trade.....	804
Sohibjamol Abirkulova	
Fond bozori orqali investitsiya faoliyatini moliyalashtirish yo'llari.....	809
Haydarov O'ral Axmadovich	
Bozor bahosi usullari asosida loyiha tannarxining bir qismi sifatida mehnat xarajatlarini hisoblashning iqtisodiy modeli.....	815
Suvonov Bekniyoz Baxtiyor o'g'li	
Анализ теоретического основы государственного внутреннего финансового аудита Республики Узбекистан.....	821
А.Нурниязов, Б. И. Исроилов	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda infratuzilmaning ahamiyati.....	829
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li, Shomurodov Tohir Boymurod o'g'li, Botirova Hulkan Olimjonovna	
Innovatsion biznesni rivojlantirishning nazariy jihatlari.....	836
M.E.Ostanova	
O'zbekiston respublikasi davlat budjeti daromadlarini o'rta muddatli prognozlash.....	841
Fayzullayev Doston Mahmud o'g'li	

Conceptual Foundations of Applying Public-Private Partnership Mechanisms in the Tourism Sector	847
Saidov Utkir Uralboyevich	
Tijorat banklarining likvidligini ta'minlashda xorij tajribasi.....	852
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
Sanoat tarmog'ini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini statistik baholash.....	856
To'rayeva Zilola Turg'unovna	
Tadbirkorlik faoliyatida mijozlar bilan barqaror aloqalarni o'rnatishda CRM strategiyalarining roli.....	860
Xalilova Nafisa Komilovna	
Ways to improve the efficiency of banking services in our country	863
Muminova Masuda Bakhtiyorovna	
Agrar sohada investitsion loyihalarni tutgan o'rni va o'ziga xos jihatlari.....	867
Utanov Bunyod Kuvandikovich	
Анализ тенденций развития инновационной деятельности свободных экономических зон узбекистана.....	872
Ачилова Ширин Шавкат кизи	
Korxonani boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari	880
Nazarov Sherzod Abdusattor o'g'li	
Роль акционерных обществ в национальной экономике: анализ вклада крупных акционерных обществ в валовой внутренний продукт Узбекистана, их роль в создании рабочих мест и осуществлении инновационной деятельности	884
Халеев Зоя Пирниязовна, Эшов Алишер Ахтамович	
Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini shakllantirishning mohiyati va nazariy asoslari	888
Ashurov Azizbek Asqaraliyevich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarining ahamiyati	892
Xakimova Gulzora Jamshidovna	
Xorijiy mamlakatlar miqyosida elektron xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari va ularning ko'rsatkichlari.....	896
Xudoyorova Mehrangiz	
Iqtisodiy o'sish samaradorligini ta'minlashda tabiiy va moliyaviy resurslardan unumli foydalanish masalalari.....	901
Xomidova Kamola G'olib qizi	
"Silk road stations" turizm rastalarini tashkil etish loyihasini amalga oshirishning tashkiliy-iqtisodiy yo'nalishlari	907
Suxrob Ramazonovich Bobokalonov	
Investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda fond bozorining rolini oshirish mexanizmlari.....	916
Kamilova Iroda Xusnitdinovna	
Transport xizmatlari bozorini shakllantirish va rivojlantirishda ahamiyati	921
Muxtorova Indirabonu Yasharbek qizi	
Banklarda kredit operatsiyalari hisobi va tahlilini takomillashtirish yo'llari.....	927
G'olib Tashmanov, Hilolaoy Egamberdiyeva	

BANKLARDA KREDIT OPERATSIYALARI HISOB VA TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

G'olib Tashmanov

PhD, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
"Buxgalteriya hisobi" kafedrası dotsenti v.b,
Toshkent, O'zbekiston.

ORCID: 0000-0002-4885-3286

Hilolaoy Egamberdiyeva

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
MBR -11 guruh magistri,
Toshkent, O'zbekiston.

Annotatsiya: "Banklarda Kredit Operatsiyalari Hisobi va Tahlilini Takomillashtirish Yo'llari" mavzusidagi ilmiy maqola bank kredit operatsiyalarining hisob-kitob jarayonlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada bank kreditlari bo'yicha hisob yuritish jarayonida uchraydigan muammolar, ularning tahlili va yechimlari, shuningdek, kredit risklarini boshqarish usullari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Tijorat banki, debit, kredit, kredit hisobvarag'i, buxgalteriya hisobi xalqaro standartlari (BHXS), kapital, zaxira fondi, hisobvaraq, kredit operatsiyalari, shartnoma, balans.

Abstract: The scientific article on the topic "Methods of Improving the Calculation and Analysis of Credit Operations in Banks" is devoted to the analysis of the calculation processes of bank credit operations and studying the possibilities of their improvement. The article examines the problems encountered in the process of accounting for bank loans, their analysis and solutions, as well as methods of credit risk management.

Key words: Commercial bank, debit, credit, credit account, International Accounting Standards (IAS), capital, reserve fund, account, Credit operations, contract, balance sheet.

Аннотация: Научная статья на тему "Методика совершенствования расчета и анализа кредитных операций в банках" посвящена анализу процессов расчета банковских кредитных операций и изучению возможностей их совершенствования. В статье рассматриваются проблемы, возникающие в процессе учета банковских кредитов, их анализ и пути решения, а также методы управления кредитным риском.

Ключевые слова: Коммерческий банк, дебет, кредит, кредитный счет, Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО), капитал, резервный фонд, счет, Кредитные операции, договор, баланс.

KIRISH

Bugungi kunda Respublikamizda iqtisodiyotni rivojlantirishga yo'naltirilgan bank kreditlari hajmining oshishi, bank kreditlaridan foydalanayotgan turli mulkchilik va xo'jalik yuritish shaklidagi mijozlar miqdorining ko'payishi va banklar tomonidan berilayotgan kreditlarni oqilona joylashtirish hamda samaradorligini oshirish, berilgan kreditlar va ular bo'yicha hisoblangan foizlarni undirib olishni ta'minlash banklar kredit portfeli ustidan doimiy nazoratni talab qilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmoni bank tizimining boshqarish mexanizmlarining har bir elementini o'zaro bog'liq holda o'rganish va tahlil qilish orqali mavjud muammolarni yechishni va ularni o'z vaqtida bartaraf etishni taqozo etadi.

Hozirgi kunda bank aktivlari tarkibida kreditlarning ulushi 80 foizga, kredit portfeli tarkibida uzoq muddatli kreditlarning ulushi 95 foizga, xorijiy valyutadagi kreditlarning ulushi 55 foizga yaqin bo'lishi kredit riskining

darajasi yuqoriligidan va u to'g'risidagi ma'lumotlar tez va sifatli shakllanishi zarurligidan dalolat beradi. Tijorat banklari tomonidan kredit berish yanada kengayib bormoqda. Ular davr taraqqiyoti bilan hamnafas bo'lish hamda raqobatga bardosh bera olish uchun o'z xizmat turlarini ko'paytirishlari va rivojlantirishlari shart. Bu, o'z navbatida, tijorat banklari xususiy kapitalini milliy va xalqaro standartlar darajasiga moslashtirish bo'yicha ilmiy va amaliy ahamiyatga ega tadqiqotlar olib borishni taqozo etadi.

Shuningdek, tijorat banklari nafaqat subyektlarni kreditlash, balki ushbu resurslardan kutiladigan natijani buxgalteriya hisobi orqali nazorat qilishni taqozo etadi. Kredit operatsiyalarini amalga oshirishda muammoli kreditlar yuzaga kelishi va ularning buxgalteriya hisobi xalqaro standartlar talablari asosida tartibga solinishi zaruriyat hisoblanadi. Shu sababdan, tijorat banklarida kreditlar bo'yicha to'lovlar va ehtimoliy yo'qotishlar uchun zahiralarni shakllantirish jarayonlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kredit liniyasi bir yildan oshmagan muddatga to'lov hujjatlarini to'lash uchun berilishi mumkin, u qayta tiklanadigan yoki tiklanmaydigan bo'lishi mumkin. Kredit limiti tugagach, bank va qarzdor o'rtasidagi munosabatlar tugaydi. Kredit liniyasi ochilganda qarz berish muddatlari turli bo'lishi mumkin. T. Kosterinaning fikricha, kredit liniyasi qisqa muddatga ochiladi, O. Lavrushinning fikricha esa muddat ahamiyatga ega emas, balki kreditning maksimal miqdori asosiy o'rinni egallaydi.

Mahalliy olimlardan A.X. To'rayev va D.A. Rasulov kredit operatsiyalari jarayonlarini takomillashtirish borasida qator ishlar olib borgan. Ularning tadqiqotlari banklarning kredit portfelini boshqarish, risklarni kamaytirish va kredit siyosatini yaxshilash yo'llariga bag'ishlangan. Shuningdek, M.S. Karimov kredit xavfini boshqarish va qarz oluvchilarni baholash metodikalarini chuqur tahlil qilgan. Ularning asarlarida banklarda kredit risklarini nazorat qilish va bu risklarni boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari muhokama qilingan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Kredit operatsiyalari hisobi va tahlilini takomillashtirish yo'llarini o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullarini keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hozirgi kunda har bir tijorat banki o'zining kredit siyosatini ishlab chiqib, kredit munosabatlarini ushbu siyosat asosida boshqaradi. Markaziy bank esa kreditlash bo'yicha umumiy ko'rsatmalar beradi. Shu o'rinda, kredit liniyalari haqida to'xtalsak, xorijiy bank amaliyotida kreditlashning ikki usuli ma'lum. Birinchi usulda har bir ssuda individual tartibda ko'rib chiqiladi. Kredit ma'lum bir maqsadga mablag' ehtiyojini qondirish uchun ajratiladi. Bu usul aniq muddatga kredit ajratishda qo'llaniladi. Ikkinchi usulda kredit bank tomonidan qarz oluvchiga oldindan belgilangan kredit limiti bo'yicha beriladi, bunda qarz oluvchi unga qo'yilgan to'lov hujjatini o'z vaqtida to'lash majburiyatini oladi. Kreditlashning bu shakli kredit liniyasi deb ataladi. Kredit liniyasi kredit hisobiga barcha hisob-kitob pul hujjatlarini bank va mijoz o'rtasidagi shartnoma asosida to'lash uchun 1 yilga ochiladi, ammo bu muddat qisqarishi ham mumkin. Kredit liniyasi muddati davomida mijoz bank bilan qo'shimcha kelishuv orqali istalgan vaqtda kredit olishi mumkin. Biroq, bank qarz oluvchining moliyaviy ahvolidan zaiflashganini aniqlasa, belgilangan limit doirasida kredit berishdan bosh tortishi mumkin. Kredit liniyasi odatda moliyaviy jihatdan barqaror va ishonchli mijozlarga ochiladi.

Mijoz iltimosiga ko'ra kreditlash limiti qayta ko'rib chiqilishi mumkin. Kredit liniyasi – bank yoki boshqa kredit tashkilotining qarz oluvchiga ma'lum davr mobaynida kelishilgan limit doirasida huquqiy jihatdan rasmiylashtirilgan kredit berish majburiyatidir. Bu uzoq muddatli hamkorlikning asosiy ko'rinishlaridan biridir. Shu o'rinda xalqaro kredit liniyasiga ham ta'rif berish maqsadga muvofiqdir: xalqaro kredit liniyasi bu xalqaro miqyosda qarz oluvchiga ma'lum davr mobaynida kelishilgan limit doirasida huquqiy jihatdan rasmiylashtirilgan kredit berish majburiyatini bildiradi.

1-Jadval. Tijorat banklarida kredit operatsiyalar hisobini yuritish uchun asos bo'lgan me'yoriy hujjatlar.

Tijorat banklarida kredit operatsiyalar hisobini yuritish uchun asos bo'lgan me'yoriy hujjatlar	O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2004-yil 17-dekabrda 1435-son bilan ro'yxatga olingan "Tijorat banklarida kreditlarning buxgalteriya hisobini yuritish tartibi to'g'risida"gi Nizom
	Banklarning aktivlari bo'lgan kreditlar Tijorat banklari tomonidan aktivlar sifatini tasniflash, ular bo'yicha ehtimoliy yo'qotishlarga qarshi zaxiralar tashkil qilish va ularni ishlatish tartibi to'g'risida Nizom(ro'yxat raqami 2696, 2015-yil 14-iyul) talablariga muvofiq tasniflanadi.
	Foizlarni o'stirmaslik maqomi berilgan kreditlarning buxgalteriya hisobi Foizlarni o'stirmaslik to'g'risida Nizom (ro'yxat raqami 1304, 2004-yil 24-yanvar)ga muvofiq amalga oshiriladi.
	Foizlarni hisoblash, kreditlar bo'yicha undirilmagan foizlarni bekor qilish ham inobatga olingan holda (Tijorat banklarida foizlarni hisoblash to'g'risida"gi Nizom (ro'yxat raqami 1306, 2004 yil 30-yanvar)ga muvofiq amalga oshiriladi.
	O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida buxgalteriya hisobi hisobvaraqlari rejasi 773-17
	Va boshqa me'yoriy hujjatlar

Banklar kreditlash operatsiyalarini amalga oshirish uchun ssuda hisobvaraqlarini ochadilar. Bank tomonidan beriladigan kreditlar muddatiga ko'ra qisqa va uzoq muddatli bo'lishi mumkin. Qisqa muddatli kreditlar 1 yil-gacha, uzoq muddatli kreditlar esa 1 yildan ortiq muddatga beriladi. Qisqa muddatli kreditlarning turlari turli xil bo'lib, ular bir-biridan kredit berish shartlari, ta'minlash tartibi va qoplash muddatlari bilan farq qiladi. Hozirgi kunda qisqa muddatli kreditlar hisobi Adliya vazirligi tomonidan 2004-yil 17-dekabrda 1435-son¹ bilan ro'yxatga olingan, Markaziy bank Boshqaruvining 2004-yil 27-noyabrdagi 25-9-sonli qarori bilan tasdiqlangan 594-sonli "Tijorat banklarida kreditlarning buxgalteriya hisobini yuritish tartibi to'g'risida"gi Nizom va boshqa Markaziy bankning me'yoriy hujjatlariga asosan tashkil etilgan.

Banklarda kreditlar hisobini tashkil qilishda buxgalteriya hisobida umumqabul qilingan tamoyillardan foydalaniladi. Bular jumlasiga quyidagilar kiradi: buxgalteriya hisobini ikki yoqlama yozuv usuli asosida yuritish, uzluksizlik, xo'jalik operatsiyalari, aktivlar va passivlarning pulda baholanishi, aniqlik, hisoblash, oldindan ko'ra bilish (ehtiyotkorlik), mazmunning shakldan ustunligi, ko'rsatkichlarning qiyoslanuvchanligi, moliyaviy hisobotning betarafligi, hisobot davri daromadlari va xarajatlarning muvofiqligi, aktivlar va majburiyatlarning haqiqiy baholanishi.

Kredit operatsiyalarini hisobga olish uchun kredit hisobvaraqlari va balansdan tashqari hisobvaraqlardan foydalaniladi. Bu jarayonda bir martalik kreditlar va kredit liniyasi orqali kredit operatsiyalari hisobga olinadi. Har bir kredit operatsiyasi uchun bankda alohida kredit hisobvarag'i ochiladi. Mijoz kredit olish uchun bankka belgilangan tartibda hujjatlar paketini taqdim etadi. Kredit komissiyasining ijobiy qaroriga ko'ra, bank va kredit oluvchi o'rtasida kredit shartnomasi tuziladi. Ushbu shartnomada kredit maqsadi, muddati, summasi, qaytarilish tartibi, kredit uchun to'lovlar, tomonlarning majburiyatlari va javobgarligi, shuningdek, boshqa shartlar ko'rsatiladi.

Kredit bo'limining farmoyishiga binoan, hisob-operatsion bo'limida kredit oluvchi korxonaga tegishli kredit hisobvarag'i ochiladi. Masalan, fermer xo'jaliklariga kredit berish uchun 13101 balans hisobvarag'i asosida kredit hisobvarag'i ochiladi. Har bir kredit hisobvarag'i maxsus unikal kod bilan belgilanadi, masalan: 13101840K04952452001. Ushbu hisobvaraq orqali qisqa muddatli kreditlarning hisobini yuritish mumkin. Hisobraqamning debetida xususiy korxonalarga berilgan kreditlar summasi, kreditida esa qarzdorlar tomonidan qaytarilgan kreditlar summasi aks ettiriladi. Bu hisobvaraqlar bo'yicha analitik hisob har bir qarzdor va kredit turi bo'yicha alohida shaxsiy hisobvaraqlarda olib boriladi.

Tijorat banklarida kreditlarni hisobga olish uchun O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2004-yil 13-avgustda 773-17-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2004-yil 17-iyuldagi №578-sonli qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida buxgalteriya hisobi hisobvaraqlari rejasi"dan foydalaniladi. Shuningdek, buxgalteriya hisobi Markaziy bank tomonidan chiqarilgan me'yoriy hujjatlar asosida olib boriladi.

1 lex.uz/docs/428139

Xorijiy valyutada berilgan kreditlarni hisobga olish uchun quyidagi balans hisobvaraqlaridan foydalaniladi: [7]

1) qisqa muddatli kreditlar uchun:

- 11900 - Markaziy bankka berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12100 - Boshqa banklarga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12300 - Hukumatga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12400 - Byudjet tashkilotlariga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12500 - Jismoniy shaxslarga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12600 - Yakka tartibdagi tadbirkorlarga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12700 - Davlat korxona, tashkilot va muassasalariga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 12900 - Chet el

kapitali ishtirokidagi korxonalarga berilgan qisqa muddatli kreditlar

- 13000 - Nodavlat notijorat tashkilotlariga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 13100 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan qisqa muddatli kreditlar
- 13200 - Bank bo'lmagan moliyaviy muassasalarga berilgan qisqa muddatli kreditlar

2) uzoq muddatli kreditlar uchun:

- 14500 - Boshqa banklarga berilgan uzoq muddatli kreditlar
- 14700 - Hukumatga berilgan uzoq muddatli kreditlar
- 14800 - Byudjet tashkilotlariga berilgan uzoq muddatli kreditlar
- 14900 - Jismoniy shaxslarga berilgan uzoq muddatli kreditlar
- 15000 - Yakka tartibdagi tadbirkorlarga berilgan uzoq muddatli kreditlar
- 15100 - Davlat korxona, tashkilot va muassasalariga berilgan uzoq muddatli kreditlar
- 15200 - Nodavlat notijorat tashkilotlariga berilgan uzoq muddatli kreditlar

15300 - CHet el kapitali ishtirokidagi korxonalarga berilgan uzoq muddatli kreditlar

15400 - Bank bo'lmagan moliyaviy muassasalarga berilgan uzoq muddatli kreditlar

15500 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan uzoq muddatli kreditlar ushbu hisobvaraqlarning debet tomonida qoldiq va ko'payish, kredit tomonida esa kamayish aks ettiradi.

Qisqa muddatli kreditlarni hisobga oluvchi hisobvaraqlar 01, 05, 09 va 99 raqami bilan tugagan ikkinchi tartibli hisobvaraqlarni o'z ichiga oladi. Masalan:

13101 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan qisqa muddatli kreditlar

13105 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan muddati o'tgan kreditlar

13109 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan shartlari qayta ko'rib chiqilgan qisqa muddatli kreditlar

13199 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga uchun berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni qoplash zahirasi (kontr-aktiv)

Xuddi shunday tartibda uzoq muddatli kreditlar xam 01, 05 va 99 raqami bilan tugagan ikkinchi tartibli hisobvaraqlarni o'z ichiga oladi. Masalan:

15501 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan uzoq muddatli kreditlar

15505 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan shartlari qayta ko'rib chiqilgan uzoq muddatli kreditlar

15599 - Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni qoplash zahirasi (kontr-aktiv)

Ushbu hisobvaraqlarda bank tomonidan berilgan kredit amaldagi qiymatida aks ettiriladi va u qarzdorga berilgan pul mablag'lari summasini ifodalaydi.

Kredit operatsiyalarini hisobga olishda balansdan tashqari hisobvaraqlardan xam foydalaniladi.

Tijorat banklari tomonidan berilayotgan va olinayotgan kreditlar bo'yicha majburiyatlar balansdan tashqari hisobvaraqlarda hisobga olinadi

91800 - Bankning kredit va lizing majburiyatlari

91809 - Bankning kredit va lizing berish majburiyati

91816 - Bankning kredit va lizing olish majburiyati

96351 - Bankning kredit berish majburiyati bo'yicha kontr-hisobvaraq

Tijorat banklari tomonidan berilgan kreditlar bo'yicha garov sifatida olingan qimmatli qog'ozlar, mulklar va mulkiy huquq(talab)lar balansdan tashqari hisobvaraqlarda hisobga olinadi

94500 - Garov sifatidagi qimmatli qog'ozlar, mulklar va mulkiy huquq(talab)lar

94501 - Garov sifatida olingan qimmatli qog'ozlar

94502 - Garov sifatida olingan mulklar va mulkiy huquq(talab)lar

94503 - Garov sifatida olingan kafolat va kafilliklar

94504 - Olingan kreditlar va lizinglar bo'yicha garov sifatida berilgan qimmatli qog'ozlar

96381 - Garov sifatida olingan qimmatli qog'ozlar, mulklar va mulkiy huquq(talab)lar bo'yicha kontr-hisobvaraq

Tijorat banklari tomonidan berilgan kreditlar bo'yicha garov sifatida olingan qimmatli qog'ozlar, mulklar va mulkiy huquq(talab)lar bo'yicha hujjatlar balansdan tashqari hisobvaraqlarda hisobga olinadi

93600 - Saqlanayotgan qimmatli qog'ozlar va boshqa qimmatbaho buyumlar

93609 - Saqlanayotgan qimmatbaho buyumlar

96379 - Saqlanayotgan qimmatli qog'ozlar va boshqa qimmatbaho buyumlar bo'yicha kontr-hisobvaraqlar

Tijorat banklari tomonidan berilgan kreditlar bo'yicha qarzdorlarning kredit va lizing majburiyatlari balansdan tashqari hisobvaraqlarda hisobga olinadi 91900 - Qarzdorlarning kredit va lizing majburiyatlari

91901 - Qarzdorlarning qisqa muddatli kreditlar bo'yicha majburiyatlari

91905 - Qarzdorlarning uzoq muddatli kreditlar va lizinglar bo'yicha majburiyatlari 91907 -

Qarzdorlarning Hukumatdan olingan uzoq muddatli kreditlari va lizinglar bo'yicha majburiyatlari

96345 - Qarzdorlarning qisqa muddatli kreditlar bo'yicha majburiyatlari kontr-hisobvarag'i

96349 - Qarzdorlarning uzoq muddatli kreditlar va lizinglar bo'yicha majburiyatlari kontr-hisobvarag'i

Tijorat banklarida berilgan kreditlar buxgalteriya hisobining maqsadi hisob tizimi va foydalanuvchilar uchun bankning kredit faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarni tan olish, o'lchash, ularni jamlash va ularni aniq etkazib berishdir.

Xalqaro kredit liniyalari bo'yicha mijozlarni kreditlash uchun jalb qilingan kreditlarni hisobga olish uchun quyidagi hisobvaraqlardan foydalaniladi:

10501 Boshqa banklardagi vakillik hisobvaraqlari - Nostro;

17101 - Valyuta pozitsiyasi hisobvaraqlari;

21600 - Olingan qisqa muddatli kreditlar

22000 - Olingan uzoq muddatli kreditlar

22410- Olingan kreditlar bo'yicha hisoblangan foizlar;

22476 - SHartnomaga ko'ra to'lash uchun hisoblab yozilgan, biroq muddatida to'lanmagan foizlar;

29801- Mijozlar bilan hisob-kitoblar;

29806- To'lash uchun hisoblangan boshqa foizsiz xarajatlar;

53100 - Qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli xarajatlar

54100 - Uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli xarajatlar

55134 - Kreditlar bo'yicha vositachilik xarajatlari

55138 - Kredit majburiyatlari bo'yicha xarajatlari

91816 - Bankning kredit va lizing olish majburiyati;

96358 - Bankning kredit va lizing olish majburiyati bo'yicha kontr-hisobvaraqlar;

19925- Oldindan to'langan xarajatlar;

19929 - Boshqa muddati uzaytirilgan xarajatlar

Buxgalteriya hisobi vazifalarini tizimlashgan holda banklarda kreditlar hisobi vazifalari ham alohida guruhlandi:

- bankning kredit faoliyati asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha rejaning bajarilishini nazorat qilish;
- bankning kredit operatsiyalarini amalga oshirishni o'z vaqtida va to'g'ri belgilash;
- bank kreditlarini tan olish va ularni hisobda aks ettirish to'g'riligini ta'minlash;
- bank kreditlari hisobini to'g'ri yuritish va moliyaviy hisobotlar tayyorlash uchun ma'lumot bilan ta'minlash;
- zamonaviy takomillashgan hisob tizimini tadbqiq qilish, bank kreditlari ko'rsatkichlari uslubiyoti va moliyaviy hisobot shakllarini takomillashtirish;
- bank faoliyati samaradorligini oshirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun o'tkazilgan tahlil va tezkor nazoratga zarur ishonchli va aniq ma'lumotlarni shakllantirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bank kreditlari buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotda aniq hamda to'g'ri aks ettirish davrida aks ettiriladi. Kredit ajratilgandan so'ng kredit monitoringi o'tkazilishi ustidan nazoratni kuchaytirish. Berilgan kreditlarni monitoring qilish orqali kreditdan qanday maqsadda foydalanilayotganligi va qay darajada samaradorlikka erishilayotganligini aniqlash mumkin. Banklarda kreditni berish va undirish jarayoni yuzasidan amalga oshiriladigan ishlarni ommaga yetkazish. Yana shu yo'l bilan shubhali va umidsiz ssudalarning tasniflangan kredit hajmidagi salmog'ini qisqartirish.

Banklarda yuqori likvidlikka ega bo'lgan garov obyektlaridan foydalanishni kuchaytirish. Kreditlarni undirishni kuchaytirish maqsadida bank xodimlari va mijoz o'rtasidagi aloqadorlikni kuchaytirish va mijoz o'rtasida doimiy ravishda ma'lumot olib turishni tashkil etish. Muxtasar qilib aytadigan bo'lsak, tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlar hajmi yil o'sib bormoqda va bu mamlakatimiz iqtisodiyotini o'sishiga juda katta ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan bir qatorda banklar o'zlariga katta xatarni ham olishmoqda. O'ylaymizki, bildirilgan takliflarimizni amaliyotga tadbqiq etilishi, tom ma'noda tijorat banklarining kredit riski va bu orqali bankning moliyaviy ahvoriga salbiy ta'sirini kamaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Markaziy banki Boshqaruvining 2004-yil 27-noyabrdagi 25/9-sonli Qarori
2. "Tijorat banklarining ichki auditiga qo'yiladigan talablar to'g'risida" No 3302 NIZOM 2021 16-aprel
3. Banklar va bank faoliyati to'g'risida (yangi tahriri) 2019, 5-noyabr
4. "Банковское дело" учебник, Т.М.Костерина - Moscow, 2012
5. Abdikarimova D.R. Bank kreditlari garov ta'minotini baholash. Monografiya. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2016.
6. Abdikarimova D.R. O'zbekistonda baholash institutining shakllanish va rivojlanish bosqichlari.// "Moliya" jurnali. – Toshkent, 2016. - №1. – B. 93- 98. (08.00.00; №12).
7. Abdikarimova D.R. Xorij amaliyotida bank kreditlari bo'yicha garovni baholashning asosiy tamoyillari va ta'minot turlari.// "Biznes- ekspert" jurnali. – Toshkent, 2016. - №3. – B. 29-33. (08.00.00; №3)

Internet ma'lumotlari

8. www.gov.uz
9. www.press-service.uz
10. www.cbu.uz
11. www.lex.uz
12. www.cer.uz

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

